

INSTITUCINIŲ VEIKSNIŲ SĄVEIKOS IR JŲ VEIKLOS POVEIKIS KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO PROCESAMS

ŽILVINAS DRABAVIČIUS¹, REMIGIJUS ČIEGIS²

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas (Lietuva)

ANOTACIJA

Straipsnyje pateikiamas klimato kaitos švelninimo nuostatų įgyvendinimo procesus veikiančių institucinių veiksmų sąveikos ir jų veiklos poveikio šių procesų plėtros kontekstui problematiką atskleidžiantis teorinis tyrimas, grindžiamas nepakankamu klimato kaitos švelninimo nuostatų įgyvendinimo procesus veikiančių institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos bei jų veiklos suvokimu šalies ekonominės veiklos valdymo lygmeniu. Tyrimo tikslas – atskleisti klimato kaitos švelninimo nuostatų plėtros įgyvendinimo procesų tendencijas formuojančių institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir jų veiklos aspektus. Tyrimo rezultatai atskleidžia, kad instituciniai veiksniai yra svarbūs klimato kaitos švelninimo plėtros procesuose, nuo jų sąveikos ir veiklos suvokimo valdymo ekonominės veiklos lygmeniu priklauso šių procesų įgyvendinimo veiksmingumas.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *klimato kaita, klimato kaitos švelninimas, formuojamos tendencijos, instituciniai veiksniai, institucinių veiksmų sąveika, veiklos veiksmingumas.*

JEL KLASIFIKACIJA: D02, F55, K32, O19, Q1, Q54.

DOI: <https://doi.org/10.15181/rfds.v38i3.2441>

Įvadas

Temos aktualumas ir mokslinė problematika. Nuolat vykstant klimato kaitos problematikos vis gilesnio supratimo procesams globaliu lygmeniu bei šiuo pagrindu stiprėjant tarptautiniam bendradarbiavimui, kuriuo remiantis formuojamos klimato kaitos padarinių švelninimo ilgalaikės politinės įgyvendinimo gairės bendrame ekonominės veiklos plėtros kontekste, klimato kaitos švelninimo principais besiremianti šalies ekonominės veiklos plėtros kryptis neatsiejama nuo globalių procesų šioje veiklos srityje, o klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo procesai, besiremiantys veiksmingais institucinių veiksmų sąveikos ir jų veiklos principais, tampa ilgalaikiu konkurencinio pranašumo pagrindu. Savalaikiai nacionaliniu mastu – institucinių veiksmų veiklos lygmenimis – priimti klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo sprendimai tarptautinėje ekonominės veiklos erdvėje padėtų racionaliai ir tikslingai siekti nuosaikaus konkurencinio pranašumo. Taigi, atsižvelgę į klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo naudą, globalias tarptautines tendencijas šioje srityje bei jų išraiškos formas institucinių veiksmų sąveikos aspektu, kurios pagrįstos tarptautiniais ekonominės veiklos vystymosi kryptis lemiančiais politiniais sprendimais (Klimato kaitos konvencija, 1992; Kioto protokolas, 1997; Paryžiaus susitarimas, 2015), galime teigti, kad vis svarbesnis vaidmuo nacionaliniu ekonominės veiklos valdymo lygmeniu tenka klimato kaitos švelninimo

¹ Žilvinas Drabavičius – Vilniaus universiteto Kauno fakulteto magistras
Moksliniai interesai: verslo administravimas, viešasis administravimas, viešojo teisė
El. paštas: zilvinasdrabavicius@gmail.com
Tel. +370 646 311 97

² Remigijus Čiegis – profesorius, habilituotas mokslų daktaras, Vilniaus universiteto Kauno fakultetas
Moksliniai interesai: darnus ekonomikos vystymasis, darnumo vertinimas, aplinkos ekonomika, regionų plėtra, ekonominių teorijų istorija
El. paštas: remigijusciegis@knf.vu.lt
Tel. +370 681 458 32

politikos principų įgyvendinimo procesams poveikį darančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir jų veiklos ryšio su šiais procesais suvokimui. Tai leistų užtikrinti klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo pagrindais besiremiančios ekonominės veiklos krypties tolesnę plėtrą, kuri atitiktų tarptautinius ekonominės veiklos vystymosi lūkesčius ir teigiamai veiktų ekonominės veiklos šalies veiksmingumą.

Klimato kaitos problematika moksliniuose darbuose nagrinėjama įvairiapusiškai (Čiegis, 2006; Čiegis ir kt., 2012; Wysokinska, 2016; Štreimikienė, 2020), dažnu atveju darnaus vystymosi pobūdžio problemos siejamos su klimato kaitos procesais (Čiegis, 2009; Šimanskienė, Paužolienė, 2012; Čiegis, Dilius ir kt., 2014), taigi klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimas glaudžiai siejasi su bendrais darnaus vystymosi ideologiniais plėtros procesais visose socialinės aplinkos veiklos srityse (Beg, Morlot ir kt., 2002; Bizikova ir kt., 2007; Jakob, Steckel, 2016; Štreimikienė, Mikalauskienė, 2021). Būtent šios ideologijos plėtros ir klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo procesus veikiančių institucinių veiksnių sąveikos su šiais procesais aspektų suvokimas ekonominės veiklos valdymo lygmeniu leistų tinkamai įgyvendinti numatytus tikslus šiose srityse.

Šių procesų, glaudžiai susijusių su klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimu, savalaikis racionalus valdymas, remiantis institucinių veiksnių sąveikos ir jų veiklos pagrindais, būtinas, siekiant išnaudoti esamas galimybes nacionaliniu lygmeniu. Siekiant šio tikslo svarbu atskleisti institucinių veiksnių sąveikos ir jų veiklos ryšio su klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo procesais aspektus, kurie leidžia nacionaliniu lygmeniu skatinti numatytų politikos įgyvendinimo procesų veiksmingumą šioje srityje.

Problema: klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo procesus veikiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir jų veiklos sąsajų su šiais procesais menkas suvokimas ekonominės veiklos valdymo lygmeniu.

Tyrimo tikslas: atskleisti klimato kaitos švelninimo nuostatų plėtros įgyvendinimo procesų tendencijas formuojančių institucinių veiksnių sąveikos ir jų veiklos aspektus.

Tyrimo objektas – institucinių veiksnių sąveikos ir jų veiklos poveikis klimato kaitos švelninimo nuostatų įgyvendinimo procesams.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti klimato kaitos švelninimo plėtros tendencijas lemiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir veiklos principus.
2. Apžvelgti nacionaliniu lygmeniu institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir jų veiklos aplinką, jos aspektus.
3. Atskleisti institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir poveikio jų veiklos veiksmingumui sąsają su socialinės aplinkos aspektais.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir publikacijų lyginamoji analizė, sisteminimas ir sintezė, teisiųjų dokumentų studijos, apibendrinimas bei vertinimas. Pastaba: šiame tyrime analizuojami su nagrinėjama tematika įvairiapusiškai susiję moksliniai darbai ir reikšmingi dokumentai, vis dėlto daugiausia remiamasi jau mūsų bendrai parengtais darbais, kuriuose analizuojami darnaus vystymosi plėtros pobūdžio problematiką ir institucinius veiksnius apimantys aspektai. Esamo pobūdžio tyrimų siejimas su nagrinėjama problematika leidžia konstruktyviai atskleisti institucinės veiklos poveikio aspektus klimato kaitos švelninimo plėtros įgyvendinimo procesams.

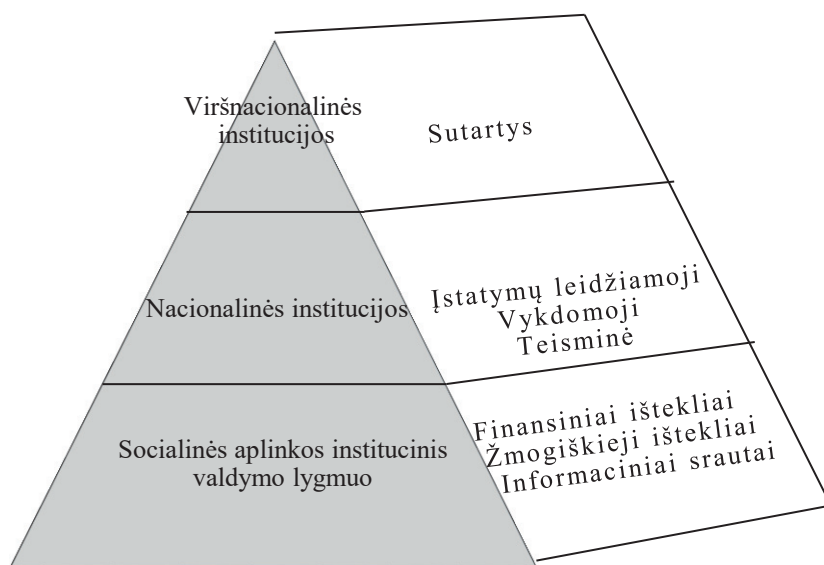
1. Klimato kaitos švelninimo plėtros procesus veikiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir veiklos principai

Esminiai ekonominės veiklos pokyčiai, susiję su klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo procesais, neatsiejami nuo racionalaus ekonominės veiklos valdymo, kuriuo remiantis užtikrinamas šios veiklos konkurencinis pranašumas, vykdant visuotinai pripažintus tarptautinius įsipareigojimus. Globalius darnaus vystymosi plėtros procesus, kurie apima ir klimato kaitos problematiką, visapusiškai veikiančios institucinės

veiklos (Dovers, 2001; Domarkas, Juknevičienė ir kt., 2012; Drabavičius, Čiegis, 2020), institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir jų veiklos principų suvokimas ekonominės veiklos valdymo lygmeniu sudarytų palankias galimybes įvertinus realias situacijas priimti atitinkamus sprendimus, siekiant nuosaikiais metodais nacionaliniu lygmeniu įgyvendinti numatytus klimato kaitos švelninimo politikos tikslus.

Klimato kaitos problematikos reikšmingo augimo poveikis ekonominės veiklos procesams globaliu lygmeniu akivaizdžiai tendencingai vertinamas (Fankahauser, Tol, 2005; Dell ir kt., 2008; Kolstad, Moore, 2020). Vis ieškant veiksmingų šių problemų sprendimų, kurie veiktų ekonominės veiklos procesus, pasitelkiami viršnacionaliniai instituciniai veiksniai, kurių veiklos pagrindu formuojamos ilgalaikės tendencijos.

Remiantis minėtomis klimato kaitos švelninimo politikos ir ekonominės veiklos sąsajomis su institucinių veiksmų veiklos aspektų išvalgomis, tikslinga šių institucinių veiksmų sąveikos elementus sieti su klimato kaitos švelninimo plėtros formavimo tendencijų procesais. Tuo tikslu tikslinga skirti šiuos esamų institucinių veiksmų hierarchinius struktūrinės sąveikos ryšius ir jų veiklos principų aspektus (žr. 1 pav.).

1 pav. Klimato kaitos švelninimo procesus veikiančių institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos aspektai

Toliau tikslinga aptarti šių klimato kaitos švelninimo plėtros procesų įgyvendinimo tendencijas ir pateikti jų eigą formuojančių institucinių veiksmų struktūrinės tarpusavio sąveikos aspektų išvalgų.

Viršnacionalinės institucijos: globaliu lygmeniu veikiančios institucijos, lemiančios klimato kaitos švelninimo politikos plėtros formavimo tendencijas, sprendimų paiešką ir jų įgyvendinimo procesus bei tiesiogiai veikiančios nacionalinio lygmens institucijas formaliai įpareigojančiomis ar kitomis įtakos formomis įtvirtindamos šiuos procesus sutartimis. Sutartis – tarp valstybių raštu sudarytas tarptautinis susitarimas, kuriam taikomos tarptautinės teisės normos (Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės, 1969).

Nacionalinės institucijos: nacionalinio lygmens instituciniai veiksniai, tiesiogiai veikiančios klimato kaitos švelninimo procesus, kurie apima išorinėje socialinėje aplinkoje esančius subjektus ir jų veiklą nacionaliniu lygmeniu, formaliai įpareigojančiomis nuostatomis. Įgyvendina sutartimis prisiimtus įsipareigojimus įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžių, institucinės veiklos pagrindais. Valdžių padalijimo principas įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 str. 1 dalyje.

Socialinės aplinkos institucinis valdymo lygmuo: veiksniai, užtikrinantys klimato kaitos švelninimo procesus, sukuriant jiems palankią aplinką, vyraujančiomis ir įpareigojančiomis nuostatomis veikiami išorinių institucinių veiksmų. Šiuo lygmeniu klimato kaitos švelninimo nuostatos formuojamos pasitelkus finansinius, žmogiškuosius išteklius ir informacinius srautus.

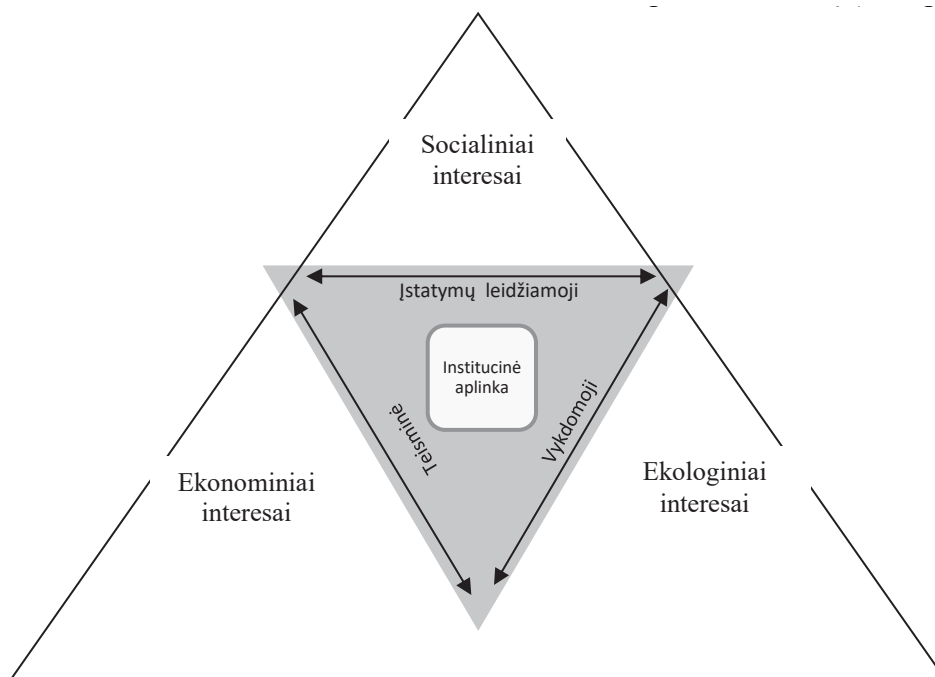
Šiuo atveju institucinių veiksnių struktūrinė sąveika sudaro klimato kaitos švelninimo plėtos politikos tendencijų įgyvendinimo pagrindą. Nuo šių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos veiksmingumo vykdamant savo veiklą tiesiogiai priklauso šios plėtos procesų intensyvumas.

2. Klimato kaitos švelninimo procesus veikiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos ir jų veiklos aplinkos aspektai

Tikslinga apžvelgti klimato kaitos švelninimo procesus veikiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos aplinkos aspektus, nuo kurių priklauso šių procesų įgyvendinimo veiksmingumas nacionaliniu lygmeniu, nes darnaus vystymosi plėtrai būtina palanki institucinė aplinka (Čiegis 2004; 2006; Šeputienė, Norkuvienė ir kt., 2010; Kozenkow, 2018). Institucinė veikla leidžia sukurti darnaus vystymosi ideologijos plėtrai palankią aplinką, o šių veiksnių sąveika lemia minėtų procesų veiksmingumą (Drabavičius, Čiegis, 2020). Šiuos procesus veikiančių institucinių veiksnių struktūrinės sąveikos aplinkos aspektų suvokimas ekonominės veiklos valdymo lygmeniu leistų tinkamai įvertinus situacijas priimti atitinkamus sprendimus, siekiant veiksmingai įgyvendinti numatytuosius.

Klimato kaitos švelninimo procesų veiksmingumas tiesiogiai priklauso nuo institucinių veiksnių poveikio (Bulkeley, Andonova ir kt., 2012; Bednar, Henstra, 2018), būtina kurti šiems procesams palankią institucinę aplinką, siekiant koordinuoto institucijų veikimo ir sklandžios šių procesų plėtos nacionaliniu lygmeniu, užtikrinant nacionalinių institucinių veiksnių veiklos veiksmingumo sąveiką su palankia institucine aplinka nacionaliniu lygmeniu.

Remiantis klimato kaitos švelninimo politikos įgyvendinimo ir nacionalinio lygmens institucinių veiksnių veiklos aspektų išvalgomis, tikslinga apibendrinti institucinės aplinkos visumą atitinkančius darnaus vystymosi ideologinius plėtos procesus, pabrėžiant institucinės aplinkos aspektus, kurie svarbūs siekiant klimato kaitos švelninimo politikos tikslų (žr. 2 pav.).

2 pav. Institucinių veiksnių nulemti darnumo principų ir klimato kaitos švelninimo plėtos procesų sąveikos aspektai

Instituciniai veiksniai turėtų visapusiškai apimti institucinės veiklos kryptis, laikantis valdžių padalijimo principo, kuris reiškia, kad įstatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžios yra atskiros ir turi gana savarankiškų veiklos svertų (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo gruodžio 21 d. nutarimas, 1999).

Šiuo atveju reikėtų skirti institucinių veiksmų veiklos krypčių bendro pobūdžio funkcijas, kai kryptinai įgyvendinami darnaus vystymosi plėtros procesai, apimantys klimato kaitos švelninimo problematiką. Kiekviena valdžia valstybės valdžios sistemoje užima tam tikrą vietą ir atlieka tik jai būdingas funkcijas (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo sausio 10 d. nutarimas, 1998).

Įstatymų leidžiamoji institucinė veiklos kryptis. Šios krypties veiklos pagrindais ir savalaikiais sprendimais turėtų būti priimtos palankios nacionalinės įstatyminės bazės nuostatos, leidžiančios įgyvendinti klimato kaitos švelninimo priemones nacionaliniu lygmeniu.

Vykdomoji institucinė veiklos kryptis. Tikslas – remiantis sukurta įstatymine baze ir joje iškeltais tikslais bei uždaviniais užtikrinti jų įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu.

Teisminė institucinė veiklos kryptis. Siekiama užtikrinti, kad plėtros procesai, siekiant išskeltų tikslų ir uždavinių, vyktų laikantis teisingumo ir teisėtumo principų.

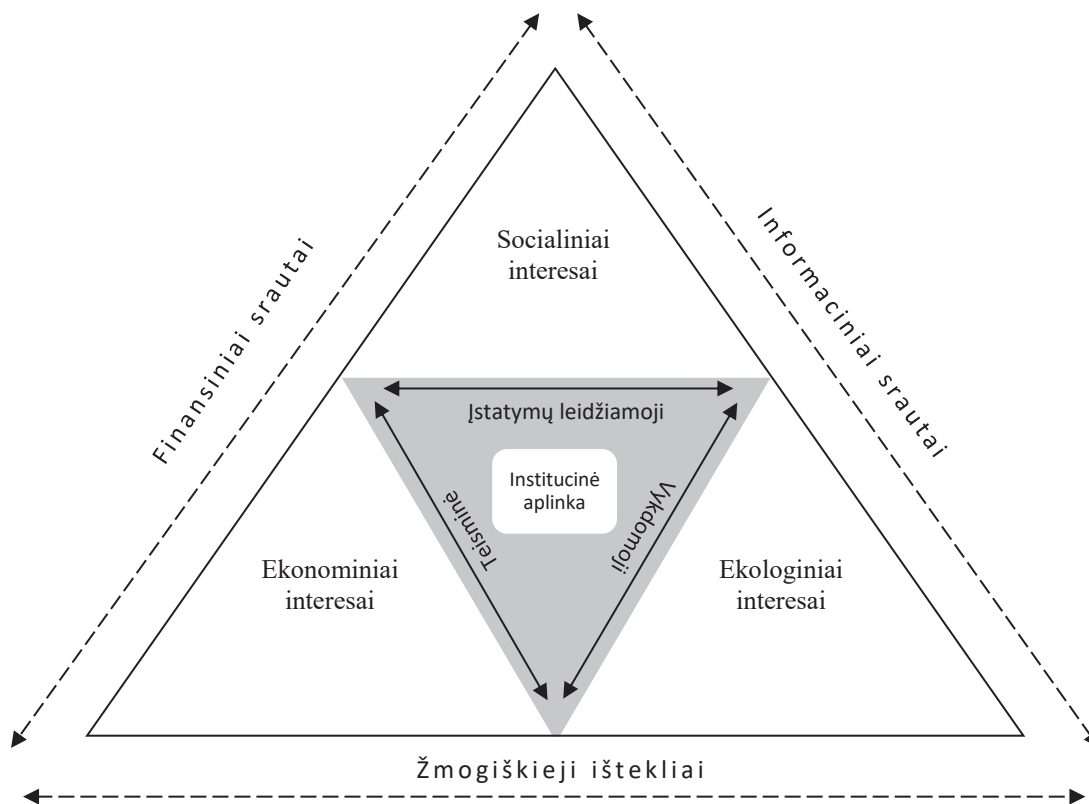
Būtent kryptinga institucinių veiksmų sąveika, pagrįsta valdžių padalijimo principo nuostatomis, leidžia sukurti palankią ir stabilią, darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą užtikrinančią institucinės veiklos aplinką, kuri padėtų veiksmingai įgyvendinti klimato kaitos švelninimo politikos nuostatas bei įtraukti šios politikos vertybinius elementus į nacionalinę sociokultūrinę aplinką.

3. Klimato kaitos švelninimo plėtros procesus veikiančių institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir veiklos sąsaja su socialinės aplinkos aspektais

Nuostatų dėl klimato kaitos švelninimo plėtros tendencijų ir tų procesų įgyvendinimo intensyvumo poveikis socialinėje aplinkoje akivaizdus ir reikšmingas, nes nuo vyraujančių vertybinių nuostatų tiesiogiai priklauso klimato kaitos problematikos priimtumas ir šių padarinių švelninimo procesų vyksmo intensyvumas. Tik toje socialinėje aplinkoje, kurioje vyrauja palankios vertybinės darnaus vystymosi plėtros nuostatos, galimas visavertis darnumo principais besiremiantis socialinis vystymasis (Drabavičius, Čiegis, 2021), užtikrinantis klimato kaitos švelninimo procesų vyksmą. Atsižvelgiant į socialinėje aplinkoje vyraujančių vertybinių nuostatų poveikio klimato kaitos švelninimo plėtrai galimybes, svarbu suvokti šių nuostatų poveikį ir jų formavimo principus institucinio valdymo lygmeniu ekonominės veiklos kontekste.

Taigi socialinėje aplinkoje vyraujančios vertybinės nuostatos, pagrįstos institucine veikla, lemia bendrą socialinio vystymosi kryptį (Bernays, 1928; 1947; Mažeikis, 2010; Davidson, 2016). Jų poveikio ir formavimo galimybių principų suvokimas nacionaliniu instituciniu veiklos lygmeniu leistų visavertiškai įgyvendinti klimato kaitos švelninimo plėtros procesus. Tam būtina institucinės aplinkos visuma, laikantis valdžių padalijimo principų, apimanti finansinius ir informacinius srautus bei žmogiškuosius išteklius, leidžianti formuoti šiai plėtrai palankias nuostatas.

Toliau, remiantis socialinės aplinkos vertybinių nuostatų poveikio ir jų formavimo principų sąsajų su institucinių veiksmų veiklos visuma, siekiant užtikrinti darnaus vystymosi plėtrą, išvalgomis, tikslinga apibendrinti aspektus, nuo kurių tiesiogiai priklauso klimato kaitos švelninimo plėtros gyvendinimo procesų veiksmingumas (žr. 3 pav.).

3 pav. Institucinių veiksmų, leidžiančių laikytis darnumo principų ir formuoti klimato kaitos švelninimui palankias nuostatas, sąveikos aspektai

Finansiniai srautai nukreipti į socialinėje aplinkoje vyraujančių nuostatų formavimo procesus, siekiant užtikrinti kryptingus informacijos sklaidos ir būtinų žmogiškųjų išteklių veiklos procesus.

Informaciniai srautai nukreipti į socialinėje aplinkoje esamas individų mases ar tikslines grupes, siekiant reikiama kryptimi veikti esamas vertybines nuostatas.

Žmogiškųjų išteklių srautai nukreipti į taktinių ir strateginių sprendimų parinkimą, siekiant veiksmingai veikti nuostatų socialinėje aplinkoje formavimo procesus.

Ši institucinių veiksmų visuma, apimanti jų veiklos sričių kryptis, laikantis valdžių padalijimo principo, siekiant socialinėje aplinkoje įtvirtinti savo veiklai palankias vertybines nuostatas, turėtų pasitelkti tam tikrus finansinius, informacinius ir žmogiškuosius išteklius, nes nuo socialinėje aplinkoje vyraujančių vertybinių nuostatų tiesiogiai priklauso numatytų institucinės veiklos tikslų įgyvendinimo sparta.

Išvados

Klimato kaitos švelninimo tendencijas lemiantys instituciniai veiksniai, pagrįsti globaliomis vertybinėmis nuostatomis, sudaro numatytų tikslų įgyvendinimo pagrindą. Nuo šių institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir jų veiklos veiksmingumo tiesiogiai priklauso klimato kaitos švelninimo procesų plėtra ir jų intensyvumas. Taigi norint užtikrinti šios plėtros procesų veiksmingumą visais minėtų institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir veiklos lygmenimis būtinas šių procesų savalaikis suvokimas ir valdymas nacionaliniu lygmeniu.

Institucinių veiksmų poveikis klimato kaitos švelninimo procesams nacionaliniu lygmeniu akivaizdus. Visavertis klimato kaitos švelninimo plėtros valdymas įmanomas, nacionaliniu lygmeniu suvokiant institucinių veiksmų struktūrinės sąveikos ir veiklos poveikio svarbą šiems procesams, siekiant šiuos procesus valdyti,

visose veiklos srityse išnaudojant institucinių veiksnių galią. Siekiant šio tikslo būtina koordinuotai ir tiksliai veikianti institucinė aplinka, apimanti įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės veiklos kryptis.

Socialinėje aplinkoje vyraujančios vertybinės nuostatos reikšmingai veikia klimato kaitos švelninimo plėtros procesus, nuo kurių priklauso ir jų įgyvendinimo sparta socialinės veiklos srityse. Siekdamas visaverčio klimato kaitos švelninimo, veiklą vykdančios institucijos privalo formuoti šias nuostatas nuosaikiais valdymo metodais, kurdamos tam palankią institucinės veiklos aplinką, kur būtų veikiama valdžių padalijimo principu, finansinius, informacinius srautus ir žmogiškuosius išteklius sutelkus į kryptingą veiklos visumą, socialinį vystymąsi nukreipus reikiama linkme.

Literatūra

- Bednar, D., Henstra, D. (2018). Applying a typology of governance modes to climate change adaptation. *Politics and Governance*, 6 (3), 147–158.
- Beg, N., Morlot, J. C. ir kt. (2002). Linkages between climate change and sustainable development. *Climate Policy*, 2 (2–3), 129–144.
- Bernays, E. L. (1928). Manipulating Public Opinion: The Why and The How. *American Journal of Sociology*, 33 (6), 960–971.
- Bernays, E. L. (1947). *Engineering of Consent. Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 250 (1), 14–20.
- Bizikova, L., John, R., Cohen, S. (2007). Linking climate change and sustainable development at the local level. *Climate Policy*, 7 (4), 271–277.
- Bulkeley, H., Andonova, L., Bäckstrand, K., Betsill, M., Compagnon, D., Duffy, R., VanDeveer, S. (2012). Governing climate change transnationally: assessing the evidence from a database of sixty initiatives. *Environment and planning C: Government and Policy*, 30 (4), 591–612.
- Čiegis, R. (2004). *Ekonomika ir aplinka: subalansuotos plėtros valdymas*. Kaunas: VDU. ISBN 9955530111.
- Čiegis, R. (2009). Darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje. *Vadybos mokslas ir studijos kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 16 (1), 30–37.
- Čiegis, R., Bubnienė, R. (2006). Prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos ekonominio efektyvumo didinimas: paskirstymo metodų įtaka. *Ekonomika*, 73, 19–33.
- Čiegis, R., Dilius, A., Mikalauskienė, A. (2014). Darnaus vystymosi sričių dinamikos vertinimas Lietuvoje. *Regional Formation and Development Studies*, 12 (1), 45–59.
- Čiegis, R., Mikalauskienė, A., Pušinskaitė, R. (2012). Application of environmental policy instruments in the implementation of sustainable energy development: climate change mitigation. *Transformations in business and economics*, 11 (1), 111–123.
- Čiegis, R., Ramanauskaitė, L. (2006). Aplinkos vadyba: institucinis aspektas. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 38, 17–32.
- Davidson, S. (2016). Public relations theory: An agonistic critique of the turns to dialogue and symmetry. *Public Relations Inquiry*, 5(2), 145–167.
- Dell, M., Jones, B. F., Olken, B. A. (2008). Climate change and economic growth: Evidence from the last half century. *National Bureau of Economic Research*.
- Domarkas, V., Juknevičienė, V. ir kt. (2012). Institucinės dimensijos vaidmuo darnaus vystymosi koncepcijoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 11 (3), 461–472.
- Dovers, S. (2001). Institutions for Sustainability. *Economics and Environment Network*, 1–38. ISBN 9780858021518.
- Drabavičius, Ž., Čiegis, R. (2020). Institucinių veiksnių, veikiančių darnumo principų įgyvendinimo tendencijų nuostatas ir procesus, sąveika. *Regional Formation and Development Studies*, 32 (3), 5–15.
- Drabavičius, Ž., Čiegis, R. (2021). Socialinės aplinkos vertybinių nuostatų poveikis darnumo principų įgyvendinimo procesams. *Regional Formation and Development Studies*, 35 (3), 47–57.
- Fankhauser, S., Tol, R. S. (2005). On climate change and economic growth. *Resource and Energy Economics*, 27 (1), 1–17.
- Jakob, M., Steckel, J. C. (2016). Implications of climate change mitigation for sustainable development. *Environmental Research Letters*, 11(10), 104010.
- Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija. (1992). *Valstybės žinios*, 1995-03-15, Nr. 23-521.
- Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Kioto protokolas. (1997). *Valstybės žinios*, 2002-12-31, Nr. 126-5735.
- Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Paryžiaus susitarimas. (2015). *Teisės aktų registras*, 2017-01-31, Nr. 1785.
- Kolstad, C. D., Moore, F. C. (2020). Estimating the economic impacts of climate change using weather observations.

- Review of Environmental Economics and Policy*, 14 (1), 1–24.
- Kozenkow, J. (2018). The role of institutions in achieving sustainable development. *On Research*, 1(1), 95–112.
- Lietuvos Respublikos Konstitucija. (1992). *Valstybės žinios*, 1992-11-30, Nr. 33-1014.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. sausio 10 d. nutarimas. (1998). *Valstybės žinios*, 1998-01-14, Nr. 5-99.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas. (1999). *Valstybės žinios*, 1999-12-24, Nr. 109-3192.
- Mažeikis, G. (2010). *Propaganda ir simbolinis mąstymas*. Kaunas: VDU leidykla. ISBN:978-9955-12-575-4.
- Šeputienė, J., Norkuvienė, A., Rimkevičienė, A. (2010). Pasaulio šalių ekonominių skirtumų analizė institucinės aplinkos kontekste. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 17 (1), 101–111.
- Šimanskienė, L., Paužuolienė, J. (2012). Darnus vystymasis organizacijose diegiant standartus. *Tiltai*, 58 (1), 45–56.
- Štreimikienė, D. (2020). *Pareikštų preferencijų metodų taikymas, priimant sprendimus dėl klimato kaitos švelninimo priemonių taikymo energetikos sektoriuje*. Lietuvos energetikos institutas. ISBN 978-609-418-004-0.
- Štreimikienė, D., Mikalauskienė, A. (2021). *Climate Change and Sustainable Development: Mitigation and Adaptation*. 1st ed. CRC Press. ISBN 9780367550318.
- Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės. (2002). Lietuvos Respublikoje galiojanti. *Valstybės žinios*, 2002-02-06, Nr. 13-480.
- Wysokińska, Z. (2016). The „new“ environmental policy of the European Union: A path to development of a circular economy and mitigation of the negative effects of climate change. *Comparative Economic Research*, 19 (2), 57–73.

THE IMPACT OF INTERACTIONS BY INSTITUTIONAL FACTORS AND ACTIVITIES ON PROCESSES OF MITIGATION OF CLIMATE CHANGE

ŽILVINAS DRABAVIČIUS, REMIGIJUS ČIEGIS
Kaunas Faculty of Vilnius University (Lithuania)

Summary

The relevance of the topic and the scientific problem: As a result of the ongoing process of the currently deepening understanding of climate change issues at a global level, and because international cooperation is getting stronger due to this, long-term policy guidelines for the implementation of climate change mitigation in the context of the overall development of economic activity are being developed. A climate change mitigation-oriented approach to the development of a country's economic activity is an integral part of global processes in this field, and is essential in order to consolidate the foundations of a long-term competitive advantage. An important role in this context is played by institutional activities influencing processes in the implementation of mitigation policy principles and the understanding of the structural interactions of these institutional factors, as well as the relationship between their activities and these processes at the level of the management of economic activity.

To achieve this, structural interactions between institutions and the impact of their activities on the processes of shaping trends in the implementation of climate change mitigation policy provisions have been revealed in all areas of activity at their operational levels.

Methods: Comparative analysis, systematisation and synthesis of scientific literature and publications, study of legal documents, summarising and evaluation.

Study results: Institutional factors influencing the development tendencies in climate change mitigation policy that are based on global values and provisions in this area provide a basis for the implementation

of the goals set. The structural interaction and the effectiveness of these institutions directly determine the intensity of the tendencies in this development at all levels of inter-institutional action. Sustaining the intensity of these tendencies requires a timely awareness of these processes, and the management of inter-institutional processes at their operational levels.

The impact of institutional factors on the implementation of the development of climate change mitigation policy is evident. However, the full management of this development is possible when the importance of the structural interaction of institutions, as well as the importance of the impact of their activities on these processes, is recognised at a national level, and if there is a desire for the parallel management of these processes by creating a favourable institutional environment for legislative, executive and judicial activities.

The prevailing values in the social environment have a significant impact on the development of climate change mitigation policy, since the intensity of these development processes depends directly on the acceptability of these provisions. In order to implement this policy fully, development institutions must establish values that are acceptable to these processes, by concentrating financial and human resources, as well as the dissemination of information in a targeted whole at the level of national activities.

KEY WORDS: *climate change, climate change mitigation, emerging trends, institutional factors, structural interaction of institutional factors, institutional activities, operational efficiency.*

JEL CODES: D02, F55, K32, O19, Q1, Q54.

Gauta: 2022-06-06

Priimta: 2022-07-10

Pasirašyta spaudai: 2022-09-10